

د افغانستان په اړه د ژنو کنفرانس ته د افغانستان د مدني ټولني بيانیه ډسمبر 2018

مونږ، د مدني ټولني د کاري کميټې غړي او د مدني ټولني استازي د افغانستان په اړه د ژنو کنفرانس کې په بلنه او حضور خوښ يو، هغه کنفرانس چې د نومبر په 27 او 28 نيټه د ژنو په پلاډی ناسیونس کې جوړ شوی و.

مونږ د افغانستان په اړه د ژنو کنفرانس د هغو نتایجو هر کلی کوو چې د کنفرانس په رسمي اطلاعیه او دوه اړخیزه حساب ورکولو چوکاټ کې راغلي دي. مونږ باور لرو چې د افغانستان په اړه د ژنو کنفرانس د نړیوال تفاهم د ودې او په افغانستان کې د اوږدمهاله سولې او نېکمرغۍ د ملاتړ په لاره کې یو ښه اقدام دی.

مونږ د هغو اړیکو هر کلی کوو چې د کنفرانس په اوونۍ کې د مدني ټولني د فعالانو او افغاني او نړیوالو پالیسي جوړوونکو تر منځ نیول شوي دي. د افغانستان خلک په حکومتولۍ کې د ودې، د عمومي خدمتونو او پراختیایي نوښتونو مستقیدین دي او په عین حال کې یې په دې ټولو بهیرونو کې فعال گډون کړی دی. د پل په توگه د خلکو او دولت تر منځ د مدني ټولني رول د دې بهیرونو د راتلونکي موفقیت لپاره اساسي دی. له همدې کبله مونږ د افغانستان د دولت او د افغانستان د نړیوالو شریکانو سره د ډېرو اړیکو غوښتونکي یو.

ملکي تلفات: د یادوني وړ ده چې د کنفرانس په اطلاعیه کې "د بشري کارمندانو د درنو تلفاتو په شمول د ملکي تلفاتو ریکارډ ماتوونکي سطحې" مسأله یاده شوې ده او له ټولو اړخونو غواړي چې د ماشومانو په شمول د هیواد وگړي له تاوتریخوالي لرې وساتي او د خبریه کارمندانو رول او ناتړلتوب ته درناوی وکړي. مونږ له ټولو بېلابېلو وسله والو ډلو غواړو چې په غیر نظامي اهدافو حملې بندې کړي او له هغو تاکنیکونو ډډه وکړي چې د ملکي خلکو د وژني سبب کېږي. مونږ همدا راز د افغانستان له دولت او بهرنیو ځواکونو غواړو چې د مقتدرانه میکانیزمونو په نیولو سره په ځانگړې توگه د هوایي حملو په برخه کې هڅه وکړي چې د ملکي افرادو د وژني مخه ونیول شي.

سوله: ډېره غټه اړتیا ده چې سره ښکېلې خواوې جگړې ته خاتمه ورکړي. مونږ باور لرو چې جگړه یوازې په یوه سیاسي حل لاره ختمیدلی شي. خو مونږ اندیښمن یو چې یوه "بېړنۍ سیاسي حل لاره" ممکن د ښکېلو خواوو بې عدالتیو ته له رسیدو بغیر رامنځته کړي چې البته دا به د اوږدمهاله بحران حل لاره نه وي. له همدې کبله مونږ د سولې د بهیر په متن کې د قربانیانو او د هغوی د کورنیو د نظرونو اخیستلو غوښتونکي یو. له نورو کشمکشونو تر لاسه شویو تجربو ښودلې ده چې سوله یوازې هغه وخت پایښت لرونکي وي چې خلک ورسره وي. له همدې کبله مونږ غواړو چې پر ټولنیز محور ولاړې سولې رامنځته کول باید په محلي او ملي سطحه پیاوړی شي.

پر دې سربېره مونږ باور لرو چې د عاید په کافي اندازه تضمین او مناسبو اجتماعي خدمتونو ته لاسرسی به د کشمکش د کمښت سبب شي. په همدې خاطر مونږ د اعلامیې د هغه متن چې وایي: "سوله باید د جدي هڅو او اصلاحاتو پر اساس نیولو، همدا راز هغو اقتصادي او اجتماعي پروگرامونو پر اساس رامنځته شي چې د ټولو لپاره وي".

دا چې کنفرانس له طالبانو سره د مذاکراتو چارې ته اساس ورکړی چې "یوه سیاسي اجماع چې د ښځو په شمول ټوله ټولنه په کې شامله وي" او "د اقلیتونو اړوند افراد" په کې شامل وي تاکید کړی دی، زموږ د خوښۍ سبب دی. مونږ په دې خاطر چې طالبان د خبرو په حد کې د ښځو د حقونو د درناوي مدعیان شول، د طالبانو تر ولقي لاندې سیمو کې ښځې له اجتماعي ژونده بې برخې دي او هر وخت د سختو مجازاتو سره مخ کېږي. مونږ په همدې خاطر اندیښمن یو چې د سولې مذاکرات ممکن د بشري حقونو او جنسیتي برابری په ساحه کې لاسته راوړني کمزوري کړي. مونږ له دولت غواړو چې ښځې په هغو ټولو دولتي ادارو کې چې د سولې د مذاکرې مسؤلیت لري، شاملې کړي، د سولې د مشورتي کمیټې په شمول چې نوي تشکیل شوي ده.

نړیوال مساعدت: د نړیوالې ټولني په دې ژمنې خوشحال یو چې د افغانستان د پرمختیایي لومړیتوبونو په برخه کې به تر ۲۰۲۰ کال پورې 15.2مليارده ډالر مرسته کوي چې البته ویل شوې دي او دوام به ومومي او بیا به له افغانستان سره مالي مرستې کمې شي. البته زموږ اندیښنه هغه وخت د مرستو د کمولو په اړه ده چې خلک مرستو ته سخت اړتیا ولري. مونږ غواړو چې د هر ډول مالي مرستو کمول باید د ځمکنیو واقعیتونو پر بنا وي څو دا تضمین کړي چې د افغانستان خلک ډېر زیانمن نه شي او خپل ژوند په شرافتمندانه توگه پر مخ بوزي. مونږ د مرستو د اغېزمنتیا په برخه کې د نړیوالې ټولني د پرمختیایي اجنډا او ژمنو په برخه کې د دولت د رهبرۍ نه خوشحال یو. په دولتي پالیسيو کې د ټولو د شمول په انکشاف، د هغه په شمول چې د افغانستان د ملي پراختیا او سولې په چوکاټ کې او د باثباته افغانستان په اهدافو کې راغلي دي، د ستاینې وړ دي. مونږ د هیواد د بېلابېلو سیمو تر منځ د پرمختیایي پروژو د برابر وېش غوښتونکي یو چې لري پرته او هغه نفوس چې کمه پراختیا یې کړې هغوی هم باید په کې شامل شي.

مونږ غواړو چې د مرستو او مساعدتونو په بودجه کې هر ډول تغیر د بوجي د اغېزمن او باکیفیته مصرف په برخه کې باید د دولت د توانایۍ د ریښتوني ارزونې پر بنسټ وي. د کمبوتاتو په صورت کې مونږ غواړو چې انجواکاني تقویه شي څو له یوې خوا د خلکو لومړنیو اړتیاوو ته رسیده شي او له بله پلوه د پرمختیایي تلپاتې اهدافو په ترلاسه کولو کې خپل رول ولوبوي.

له فقر سره مبارزه: مونږ په اطلاعیه کې په افغانستان کې د فقر د ودې او بې‌کارۍ په برخه کې د اندیښنې په څرگندولو کې شریک یو، په ځانګړې توګه هغه وخت چې وچکالي تر نیمايي زیات هیواد کې د خلکو ژوند ګواښوي. مونږ د "اقتصادي، اجتماعي او چاپیریالي، په ځانګړې توګه په کرنیز سکتور کې د شوکونو په مقابل کې د مقاومت د پیاوړتیا" لپاره د بالفعل حیاتي پروژو وړاندې کولو او اړدمهاله حل لارو رامنځته کولو غوښتونکي یو لکه څنګه چې په اطلاعیه کې هم راغلي دي. د زراعت پراختیا، د زراعتي ځمکو بڼه کولو او د زراعتي - تجارتي پارکونو او حمایوي زیربناوو د پراختیا لپاره پانګونه لازم ده. څرنګه چې اقتصادي فرصتونو ته د لاسرسۍ نېشتوالی د کشمکش له اصلي عواملو څخه دی، مونږ همدا راز له نړیوالې ټولني غواړو چې په زراعتي سکتور او د کار د ایجاد په برخه کې په ځانګړې توګه په کلیوالو سیمو کې پانګې اچونې ته لومړیتوب ورکړي.

خدمتونه وړاندې کول: مونږ د افغانستان په اړه د ژنو کنفرانس په اطلاعیه کې د وړاندې شوي نظر سره موافق یو چې د دوه اړخیزې حساب ورکونې ۲۰۱۷-۲۰۱۸، په چوکاټ کې په معتدل مختګ سره باید "ډېر" کارونه د روغتیايي او ښوونیزو خدمتونو په برخه کې ترسره شي. مونږ په ټول هیواد کې "د ښځو او معلولو افرادو په شمول د ټولني د بېلابېلو اړتیاوو" په پام کې نیولو سره د اساسي خدمتونو په ترسره کولو کې د "ودې او ګرندیتوب" د درخواست هرکلی کوو. مونږ د افغانستان له دولته غواړو چې معارف دې د یو ملي لومړیتوب په نامه معرفي کړي او همدا راز ښځینه ښوونکو ته په لومړیتوب ورکولو سره زده کړې ته د نجونو لاسرسۍ ته وده ورکړي. د فقر لوړې سطحې په ځانګړې توګه د باسواده ځوانانو تر منځ په ښوونیز نصاب کې د جدي اصلاحاتو څرګندويي کوي خو مهم کار ته چې هغه "زده کړه د بڼه کار په لور" لکه چې په اطلاعیه کې راغلي پلي شي.

سیار خلک: مونږ په هیواد کې د بې‌خایه شویو او مهاجرو د عاجل وضعیت په اړه د کنفرانس د ګډونوالو له درک سره موافق یو. مونږ له نړیوالو تمویلونکو غواړو چې په مالي ډول مساعدت سره د انساني مرستو په برخه کې د ملګرو ملتونو سازمان درخواست عملي کړي څو په راروان ژمي کې د بې‌خایه شویو د خوندیتوب لپاره لازم اقدامات، همدا راز د وچکالی له بې‌خایه شویو سره په راتلونکو فصلونو کې ترسره شي. څرنګه چې د هیواد ټولې برخې د نا امنۍ ګراونه ګالي، د ورګرځېدو لپاره امن ځای شتون نه لري. بهرني هیوادونه که چېرته قصد هم لري، د مهاجرو او پناه غوښتونکو افغانانو اجباري راستنول دې په هیواد کې د مناسب وضعیت تر راستنیدو پورې ودروي، تر هغه پورې چې خلک وکړای شي په امن او باعزتو توګه خپل وطن ته راستانه شي. نا امنو سیمو ته د افغان ښځو، نارینه وو او ماشومانو راستنول یوازې په بې‌خایه کېدو او زیانمنیدو تمایلی شي او په هیڅ وجه به د هغوی لپاره د عادي ژوند په معنی نه وي.

مدني فضا: مونږ د افغانستان په پراختیا کې لکه څنګه چې د افغانستان لپاره د ژنو په کنفرانس کې هم راغلي د مدني ټولني او خپلواکو رسنیو د "مهم رول" د منلو په خاطر مننه کوو چې "د دولت د فعالیتونو د څارنې او ارزونې په شمول، په سیاسي بهیرونو کې د مدني ټولني د رول" په تاکید سره د دې رول د پیاوړتیا غوښتونکي شوي دي. چې دا د مدني ټولني د فعالانو له خوندیتوب او د بشري حقونو اړوند د ټولو اړخونو د تاوتریخوالي او د قانون د بشپړ تطبیق په اړه اطلاعاتو ته له لاسرسۍ پرته نه تر لاسه کېږي. همدا راز دا کار بې له مالي مرستو نه ترسره کېږي. مونږ د افغانستان له دولت او نړیوالې ټولني غواړو څو دا تضمین وکړي چې دا مرستې به له کمولو پرته، په یوه مناسبه اندازه او له انعطاف سره د اغېزمنو فعالیتونو په برخه کې دوام وکړي.

مونږ له دولت او نړیوالو شریکانو غواړو چې د تفاهم د ودې، اعتماد او دوه اړخیزه حساب ورکولو په خاطر د مرکز او ولایتونو په سطحه د مدني ټولني او دولتي ادارو تر منځ مباحثې وهڅوي. هغه څه چې په دې لاره کې به مرسته وکړي د کارونو او همغږۍ د شتو میکانیزمونو نوې ارزونه او د پېژندنې وړ نشو موندنه ده.

مونږ د دولت له خوا د انجوګانو د قانون د تعدیل پروګرام چې د ۲۰۱۹ کال تر پایه به ترسره کېږي، هرکلی کوو. مونږ د اقتصاد وزارت د نیت هرکلی کوو چې ویلي یې دي، کابینې ته د قانون تر وړاندې کولو وړاندې به له انجوګانو سره رسمي مشاوره کوو.

له فساد سره مبارزه: مونږ په دې خاطر چې یاد کنفرانس "په راتلونکې افغانستان کې له فساد سره د مبارزې مرکزیت" منلی دی، هرکلی کوو چې مونږ هم په لوړه سطحه د فساد او د حکومت پر مشروعیت او اغېزمنتیا د هغه د تاثیراتو په اړه اندیښمن یو. په امنیتي، عدلي او مدني سکتورونو کې د فساد پر ضد هڅې تر اوسه ملموس نتایج نه لري. په لوړه سطحه د فساد قضیو ته د رسیدو لپاره، مونږ له دولت غواړو چې د نه زغم پالسي سراسري کړي او هغه څوک چې په فساد متهم دي، بې له دې چې د هغوی سیاسي انتلاف ته پاملرنه وکړي، باید حساب ورسره وکړي. د حکومت د ودې لپاره مونږ له دولت غواړو چې اداري کارونه اسان او روان کړي، ځکه چې اوسمهال دا چارې پر خارق العاده کاغذ لېږلو او کاغذي سیستم ولاړې دي چې په طبیعي توګه د مفسدو مامورینو لپاره د تېښتې لاره جوړوي. ځکه چې د حکومت په پروګرامونو کې "اسان خدمتونه" راغلي دي، تر ۲۰۲۰ کال پورې به لس عمومي خدمتونه اسان شي، مونږ له حکومت غواړو چې په دې برخه کې د ښځو او معلولیت لرونکو افرادو اړتیاوو ته لومړیتوب ورکړي او تضمین کړي چې دا بهیرونه به په فساد ونه لږل شي. مونږ همدا راز د افغانستان د دولت او نړیوالو شریکانو غواړو چې پر پراختیايي نوښتونو د خلکو څارنه الزامې کړي او همدا راز د فساد د قضایاوو د تشخیص او اغېزمنې راپور ورکونې په برخه کې د اجتماعاتو د ظرفیت په لوړوي کار وکړي.

د ښځو ګډون: د افغانو ښځو د پرمختګ منلو سره سره، مونږ د اطلاعاتي او وینا ښیو چې "د ښځو اجتماعي - اقتصادي اړتیاوو ته د رسیدنې لپاره، همدا راز پر نجونو د تاوتریخوالي سطحې ته چې د نړۍ تر ټولو لوړ حد کې راځي، ډېر کار په کار دی". مونږ باور لرو چې جګړې او فساد د ښځو پر وضعیت ډېرې اغېزې کړې دي او په همدې خاطر هغوی باید له دې پدیدې سره د

مبارزې لپاره په ملي هڅو کې فعال رول ولري. مونږ د بنځو، سولې او امنیت په اړه د افغانستان د عمل ملي پروگرام د بشپړ تطبیق غوښتونکي یو او له نړیوالې ټولنې غواړو چې وړ مالي او تخنیکي مرستې چمتو کړي. مونږ په اطلاعیه کې د "د جزا قانون پر بنسټ د تاوتریخوالي د له منځه وړلو او ناقضانو ته د مجازاتو ورکولو او د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالو قانون د موادو پر بنسټ" د "ډېرو ملموسو اقداماتو" په تاکید کې شریک یو. مونږ فکر کوو چې د ژنو د دوه اړخیزې حساب ورکونې چوکاټ له 4.2 شاخص سره چې وایي څلوېښت تنه بنځې څارنوالانې او اته تنه بنځې قاضیانې باید د ولسوالیو په سطحه تربیه او استخدام شي، یو کمزوری هدف دی ځکه چې عدالت ته د لاسرسي او تحصیل لرونکي بنځې د لاسرسي وړ کولو په برخه کې د بنځو اقتصادي ستونزې تر هغه هدف ډېرې ستړې دي. مونږ فکر کوو چې په ټولنه کې د بنځو د رول د اغیزمنې ودې لاره همغه په مجموع کې "جنسیتي" مسایلو ته رسېدنه او له نارینه وو او هلکانو سره همکاري ده.

انتخابات: مونږ په وروستیو پارلماني ټاکنو کې د خلکو حضور ستایو، سره له دې چې د ۲۰۱۴ کال د ولسمشرۍ ټاکنو کې گواښونه او تقلب لیدل شوی و، بیا هم خلک له کورونو راووتل او رایه یې ورکړه. مونږ باور لرو چې دولت باید د دې عمومي اعتماد درناوی وکړي او په دې برخه کې له اطلاعاتي سره موافق یو چې وایي "د ۲۰۱۹ کال د جمهوري ریاست انتخاباتو او نورو متوقع انتخاباتو لپاره دې اغیزمن چمتو والی ونیول شي څو شفافیت، اعتبار، حضور او د انتخاباتو امنیت تضمین شي". مونږ له همدې کبله د افغانستان له دولته غواړو چې د بریښنايي تذکرې سرتاسري صدور دې پیل کړي چې د احتمالي تقلب د کمښت سبب کیډلی شي. مونږ له دولته غواړو چې انتخاباتي بنسټونه او اړوند قوانین اصلاح کړي څو قوم محور سیاست بند شي. دولت باید دا تضمین وکړي چې هیڅ دولتي کارمند به په ازادو او عادلانه انتخاباتو کې مداخله ونه کړي.

په نتیجه کې: د افغانستان خلک له وېرې، فقر او بې عدالتۍ پاک سوله ییز ژوند وړ دي. د افغانستان دولت، نړیواله ټوله او مدني ټولنه باید یو د بل تر څنګ هڅه وکړي چې داسې کارونه تضمین او د حصول وړ شي.